

Workshop zorgethiek

minor Fit for the Future

5 februari 2020

Petra de Braal
Vincent de Rooij

Wat gaan we doen?

14.00 - 15.15 Inleiding in de ethiek en de diverse theorieën worden uitgelegd.

15.15 - 16.00 - Het gebruik van het ethisch stappenplan.

16.00 - 16.15 Pauze

16.15 - 16.50 Het gebruik van de zorgcyclus van Joan Tronto

16.50 - 17.00 Evaluatie en afsluiting

Filosoof en Ethicus

- Vincent de Rooij
- HZ University of Applied Sciences

Ethics:

*we all have to practise them every day in everything
we do.*

Ethiek

Wat is ethiek?

- **Waarden:** respect, gerechtigheid, liefde, vrijheid, gelijkheid, enz.
- **Normen:** Latijnse woord norma: richtsnoer, maatstaf of regel, gedragsregels.
  - Regels (wetten).
- **Onderwerpen:** euthanasie, dierproeven, doodstraf, etc.
- **Vakgebieden:** medische ethiek, bedrijfsethiek, media-ethiek, mensenrechten, etc.

	Actor	Relatie	Handeling	Gevolgen
Theorie	Deugdenethiek (Aristoteles)	Ethics of Care	Beginsel-ethiek Universaliteit (I. Kant) Guldenregel	Gevolgen-ethiek Utilitarisme (Bentham/Mill)
Uitgangspunt	Deugden	Relaties	Normen	Waarden

Voorbeelden...

Wat zou de beginselethiek zeggen?

Wat zou de gevolgenethiek zeggen?

Robin Hood stal van de rijken om de armen te helpen.

Beroepscode of gedragscode is dit beginselethiek of gevolgenethiek?

Deugdenethiek

- Is gebaseerd op een mens visie: dat het karakter van de mens door de opvoeding en onderwijs en door het geven van goede voorbeelden gevormd kan worden.
- Het centrale thema is het vormen van mensen tot moreel goede verantwoordelijke wezen voor het leiden van een 'goed leven'.
- Daartoe is het ontwikkelen van goede karakter eigenschappen, noodzakelijk. Deze eigenschappen worden deugden genoemd. Deze geven niet alleen aan hoe men een 'goed leven' kan leiden, maar geven ook aan wat het 'goede leven' is.

Voorbeelden van deugden

betrouwbaarheid

eerlijkheid

oprechtheid

verantwoordelijkheid

solidariteit

moed

humor

rechtvaardigheid.

- Geloof, hoop, liefde, wijsheid, sterkte, matigheid, rechtvaardigheid.

Mijn eigen ethische deugden als vakspecialist.

De volgende ethische deugden maken mij tot een
ethisch vakspecialist.

1.....

2.....

3.....

Waar doe ik het voor?

- Hoe wil jij herinnerd worden als persoon?
- Wat hoop je dat mensen zeggen als jij er niet meer bent?

1.....

2.....

3.....

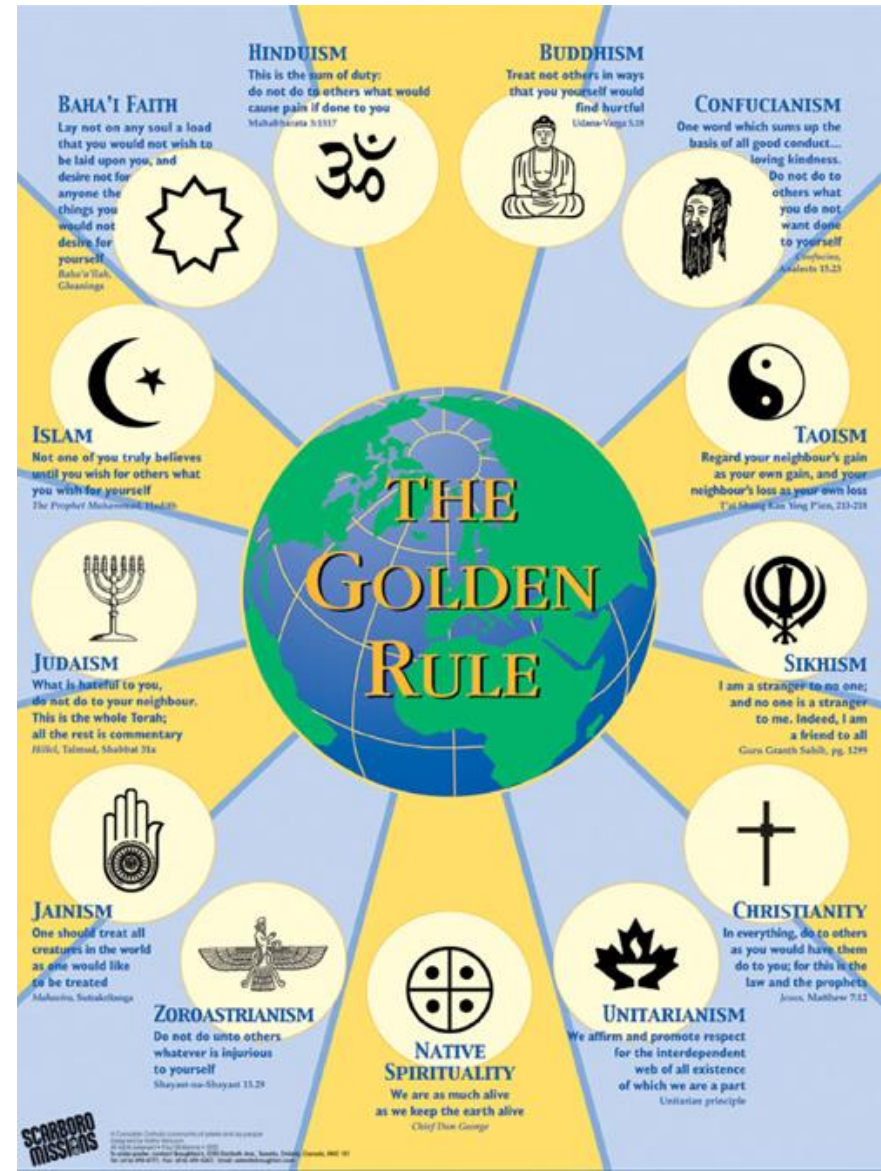
Het verschil?

- Mijn eigen ethische deugden als vakspecialist.
- Hoe jij herinnerd wil worden als persoon.
- Verschillende deugden als pedagoog en als persoon. Als dit zo is, hoe kan dit dan?
- Professionaliteit als vakspecialist.

Golden Rule (Het principe van wederkerigheid)

- beginselethiek -

Wat jij niet wilt dat jou
geschiedt,
doe dat ook een ander niet.

Universaliteit

- Beginslethiek -

- What is fair for one is fair for all
- Immanuel Kant
(Koningsbergen, 22 april 1724 – 12 februari 1804)

- **Is het mogelijk om van je beslissing een algemene regel te maken (stel dat iedereen zou doen...)**
- Voor een hulpverlener houdt dit in dat hij/zij zo moet handelen dat zijn/haar gedrag zo goed is dat het als wet voor iedereen zou kunnen gelden.

Utilisme of Utilitarisme

- Gevolgenethiek -

- “Dat er een zo groot mogelijk geluk moet worden bereikt voor zoveel mogelijk mensen.”
- Het doel van het utilisme is de pijn/onlust te minimaliseren en het genot te maximaliseren. Tegenwoordig zouden we dit kosten en baten analyse noemen. - Zal de uitkomst van je conclusie het meeste goed en het minste kwaad doen?
- [Cases: The trolley problem](#)
- Peter Singer

Ethics of Care

- Kohlberg – morele ontwikkeling – Heinz dilemma
- Gilligan - Tronto.
- In Ethics of care staat de relatie centraal.
- Het gaat bij ethics of care niet om vaststaande regels zoals beginslethiek en gevolgenethiek of vanuit de persoon zoals de deugden ethiek, maar om de relatie en dus ook de interactie tussen personen.
- Het gaat niet om de vraag: Wat moet ik doen? maar: Wat kan ik, in deze concrete en unieke situatie in relatie tot de ander, voor de ander betekenen.

Morele oriëntatie / Ethics of Care

Morele oriëntatie

- rechten en plichten vs behouden en verzorgen van relaties.

zorgethiek (ethics of care)

zorg wordt gezien als een activiteit die alles omvat wat we doen om onze wereld in stand te houden, te onderhouden of te herstellen, zodat we er zo goed mogelijk in kunnen leven.

Wat betekent een 'zorgrelatie'?

Hoe geef ik hier invulling aan?

- Relationeel
- Afhankelijk
- Emoties
- Context
- Praktijk – handelingsperspectieven
- Politiek
- Machtsrelaties

Ethics of Care - zorgcyclus

Joan Tronto's fasen in het zorgproces

1. **caring about:** je zorgen maken om **aandachtige (attentiveness)** betrokkenheid zorgbehoefte van de ander (h)erkennen
2. **taking care:** zorg op je nemen - verantwoordelijkheid (responsibility) nemen. (Verantwoordelijkheid is niet gelijk aan verplichting (obligation)).
3. **giving care:** zorg geven/verlenen en daartoe in staat zijn (deskundigheid / competentie).
4. **receiving care:** nagaan of zorg is ontvangen responsiviteit (Ontvankelijkheid (responsiveness)).
- *. **caring with:** respect, vertrouwen, solidariteit

Tronto, J. C. (1993). *Moral Boundaries. A Political Argument for an Ethic of Care*. New York: Routledge.

WELKE ETHISCHE THEORIEËN HOREN WAAR?
Gouden regel, Deugdenethiek, Utilitarisme, Ethics of Care, Universaliteit.

	Actor	Relatie	Handeling	Gevolgen
Theorie				

	Actor	Relatie	Handeling	Gevolgen
Theorie	Deugdenethiek (Aristoteles)	Ethics of Care	Beginsel-ethiek Universaliteit (I. Kant) Guldenregel	Gevolgen-ethiek Utilitarisme (Bentham/Mill)
Uitgangspunt	Deugden	Relaties	Normen	Waarden

Brain versus Heart

Ethisch stappenplan

Don't judge too quickly

- https://www.youtube.com/watch?v=Yx_1w881iEw

Ethisch stappenplan:

- **Stap 1. Wat is het morele probleem?**
  - Is het ethisch verantwoord dat....
  - Heb je alle informatie? Zijn er onduidelijkheden?
  - Welke feiten spelen een rol en wat zijn vermoedens?
  - Zijn er juridische regels van toepassing?
  - Wat is de visie/missie van de organisatie?
- **Stap 2. Wie zijn de belanghebbende en wat zijn hun belangen?**
  - Noteer ze in volgorde van belangrijkheid en hun belangen
  - Wie is er verantwoordelijk voor een beslissing?

Ethisch stappenplan:

- **Stap 3. Welke mogelijke oplossingen zijn er voor het probleem?**
  - Noteer de diverse alternatieven en welke belangen positief of negatief worden geraakt.
- **Stap 4. Wat is mijn conclusie.**

drogreden

Een **drogreden** is een reden of redenering die niet klopt, maar die wel aannemelijk lijkt.

- *"Zij was in augustus op vakantie met John. Zij is in augustus zwanger geworden. Dus zij is zwanger van John."*
- *"Gisteren vlogen de zwaluwen hoog en het is vandaag mooi weer. Nu vliegen de zwaluwen weer hoog, dus het zal morgen ook mooi weer worden."*

- *"Bij 25 % van de dodelijke ongevallen had de bestuurder alcohol gedronken en bij 80% van de dodelijke ongevallen had de bestuurder koffie gedronken. Het is dus veiliger als de bestuurder alcohol drinkt i.p.v. koffie."*

- *"Dat zeiden de nazi's ook."*
- *"Hitler was ook vegetariër"*.
- *"Hitler vond ook dat er meer snelwegen moesten komen"*.
- *"Het is fout om naar muziek van Wagner te luisteren, want Hitler luisterde daar ook naar."*
- [De twaalf drogredenen](https://www.youtube.com/watch?v=yariyVY0mOU&t=46s) <https://www.youtube.com/watch?v=yariyVY0mOU&t=46s>

Stap 5. Evalueer je conclusie - de ethische theorieën

Beslissing verdedigen vanuit de deugdenethiek

- Hoe zou je herinnerd willen worden?

Beslissing verdedigen vanuit principe van wederkerigheid.

- Wat jij niet wilt dat jou geschiedt, doe dat ook een ander niet.

Beslissing verdedigen vanuit de Ethics of Care.

- Staat de aandachtige betrokkenheid centraal; zorgen voor..., zorg dragen voor...?

Beslissing verdedigen vanuit principe van universaliteit.

- Is het mogelijk om van je beslissing een algemene regel te maken? (stel dat iedereen...).

Beslissing verdedigen vanuit principe van het utilisme of utilitarisme.

- “dat er een zo groot mogelijk geluk moet worden bereikt voor zoveel mogelijk mensen.”

Opdracht

- In groepjes
- Ieder brengt een ethische cases uit de beroepspraktijk in.
- Kies met de groep één cases.
- Onderzoek het ethisch probleem.
- Gebruik het ethisch stappenplan.

PAUZE

Tot ....

Na de pauze

Het gebruik van de zorgcyclus van
Joan Tronto